

DE ENE FAMILIALE VERZEKERING IS DE ANDERE NIET¹

Jo JESPERS²

*Een vergelijking in functie van de
jeugdhulpverlening*

Jongeren experimenteren met grenzen. Soms richt dat experimenteren zich op andere mensen en hun eigendommen en wordt er materiële of lichamelijke schade aangericht. Via bemiddeling zoeken slachtoffer en dader samen naar een oplossing. Het vereffeningfonds³ kan daarbij een handje helpen, tenminste als een dader wil werken om de schade te vergoeden.

Ook de verzekeringsmaatschappijen spelen in dit verhaal een belangrijke rol. Vooral wanneer de aangebrachte schade hoog oploopt, is het voor vele jongeren – en voor hun ouders – een zware opgave om alles zelf terug te betalen. Gelukkig is er dan de familiale verzekering die de aansprakelijkheid van de ouders en de jongere indekt. Tenminste, als alles goed gaat ...

Er stellen zich namelijk wel wat problemen. Een gezinspolis is een niet verplichte verzekering. Je kiest dus zelf of je hem al dan niet afsluit en bij welke maatschappij. Heel wat gezinnen in België hebben echter geen familiale polis⁴. Vooral maatschappelijk kwetsbare gezinnen zijn niet verzekerd, omdat

ze niet weten dat deze verzekering bestaat, omdat ze hun geld voor andere zaken nodig hebben, maar ook omdat ze door de verzekeringsmaatschappijen uitgesloten worden. Contractvrijheid betekent immers ook dat de verzekeringsmaatschappij kan kiezen wie al dan niet een verzekering krijgt.

1. We vergeleken de meest recente familiale polissen van 11 verzekeringsmaatschappijen: DVV, Fortis, Mercator, P&V, Allianz, Corona Direct, ING, Zelia-Delta Lloyd Life, KBC, Ethias en Axa. Deze bijdrage verscheen in licht gewijzigde vorm in het Jaarverslag 2008 van het Vereffeningfonds Vlaams-Brabant.
2. De auteur is directeur van de vzw Alba. Vanaf 1 januari 2009 vormen Bas! en Oikoten samen de nieuwe organisatie Alba. Contact: jo@alba.be.
3. Jongeren die niet over voldoende financiële middelen beschikken om de schade te vergoeden, of die willen werken voor het terugbetalen van de aangerichte schade, kunnen een beroep doen op het Vereffeningfonds. Het Vereffeningfonds is een samenwerkingsverband tussen de bemiddelingsdiensten en de provincie, waarbij de bemiddelingsdiensten op zoek gaan naar geschikt vrijwilligerswerk voor de jongere en de provincie voor dit werk een vergoeding betaalt, die de jongere in staat stelt om de schade te betalen. Een comité oordeelt over de ontvankelijkheid en de motivering van de aanvragen.
4. Volgens Prometheus, de studiedienst van Open Vld, zou het gaan om 225.000 gezinnen.

Maatschappijen hebben dus het recht om risicogezinnen uit te sluiten. En dat gebeurt ook: gezinnen die in het verleden teveel schadegevallen hebben ingediend, worden geschrapt en kunnen allicht ook nergens anders aan de bak. Want dankzij de informatietechnologie ontsnapt niemand aan de databanken van de verzekeringssector. Het zijn ook precies jongeren uit deze maatschappelijk kwetsbare gezinnen die meer dan anderen in onze bemiddelingspraktijk⁵ voorkomen.

Wel of niet gedekt door de verzekering

Gezinnen die dan toch over een familiale polis beschikken, zijn nog niet zeker van een tussenkomst als zoon- of dochterlief over de schreef gaat, ook al gaat elke ouder ervan uit dat alle fouten van hun kinderen gedekt zijn. Het verzekeren van "opzet" is immers door de wet verboden. Zo wil men vermijden dat burgers de gevolgen van hun onverantwoord gedrag afschuiven op de verzekering.

Om echter te kunnen spreken van "opzet" is het cruciaal dat de dader een leeftijd heeft bereikt waarop hij in staat is om het onderscheid te maken tussen wat kan en wat niet kan en dus kan inschatten wat een opzettelijke fout is. De rechter zal dit beoordelen voor elk geval afzonderlijk en houdt daarbij rekening met de leeftijd, maturiteit en de omstandigheden waarin de schade werd veroorzaakt.

De leeftijdsgrens schommelt tussen zeven en tien jaar. De meeste verzekeringsmaatschappijen hanteren echter een ruimere marge en verlenen toch dekking voor schade die opzettelijk werd veroorzaakt door jongeren beneden zestien jaar. Boven deze leeftijd komen de maatschappijen bij "opzettelijke daden" en "grove schuld" niet tussen.

Deze formulering wordt uitdrukkelijk in de Algemene Voorwaarden van de gezinspolis opgenomen. Die Algemene Voorwaarden zijn bij de meeste maatschappijen beschikbaar via hun website. Heel makkelijk dus voor wie over Internet beschikt. Van de andere maatschappijen zond ING ons hun polisvoorwaarden op eenvoudige vraag toe, bij KBC kregen we de boodschap dat we de polis konden raadplegen in het dichtst bijzijnde kantoor en van Dexia kregen we op onze vraag naar de Algemene Voorwaarden geen antwoord.

Situaties van grove schuld

Naast de leeftijd van uitsluiting beschrijven de maatschappijen ook welke feiten precies uitgesloten worden. Algemeen gaat het dan om opzettelijke schade en situaties van grove schuld. Wat precies onder grove schuld verstaan wordt, verschilt nogal van maatschappij tot maatschappij. Een bloemlezing van situaties van schuld die relevant kunnen zijn voor onze jongeren.

5. Alba vzw organiseert herstelbemiddeling tussen minderjarige daders en hun slachtoffers in de gerechtelijke arrondissementen Leuven en Brussel. In Leuven is deze activiteit ingebed in de Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven (BAL). In Brussel is het Bemiddelingsburo verantwoordelijk voor de organisatie van herstelbemiddeling. Als onderdeel van een bemiddelingsovereenkomst is er vaak sprake van het vergoeden van de geleden schade. Daar komt de familiale verzekering op het toneel, omdat de dekking die de verzekering al dan niet voor haar neemt, bepaalt welk bedrag door de jongere zelf moet betaald worden.

Alle maatschappijen verwijzen naar dronkenschap of een gelijkaardige toestand door het gebruik van andere producten (waarmee dan drugs en medicatie bedoeld wordt). Enkel P&V en Axa beperken zich tot deze uitsluiting. Andere maatschappijen voegen daar nog aan toe: weddenschappen en uitdagingen (Mercator, ING, Zelia, Allianz), rellen (Allianz), terrorisme (Fortis), misdaden of opzettelijke wanbedrijven (ING), gewelddaden op personen of vechtpartijen (Ethias, KBC, Corona, Mercator, Fortis, DVV), kwaadwillig beschadigen of ontvreemden van goederen (Ethias, KBC), onmiskenbare gevaarlijke of roekeloze daden (Zelia).

Sommige omschrijvingen, zoals uitdagingen, opzettelijke wanbedrijven of gevaarlijke of roekeloze daden zijn erg breed interpreteerbaar. De verzekeringsmaatschappijen geven zichzelf hier heel wat ruimte om claims uit te sluiten...

Leeftijdsgrens

Zoals eerder vermeld bepalen de meeste verzekeringsmaatschappijen dat pas vanaf 16 jaar sprake kan zijn van opzet of grove schuld. Toch zien we ook hier grote verschillen. Ethias biedt de beste voorwaarden en legt de grens niet op 16, maar op 18 jaar. Ook Axa houdt het op 18 jaar, maar verlaagt naar 16 na het eerste schadegeval. KBC legt dan weer de grens op 18 voor grove schuld en op 16 voor opzet.

In de andere richting – dus minder goed dan gemiddeld – vinden we in de Algemene Voorwaarden van Corona Direct enkel een leeftijdsbeperking bij grove schuld, niet bij opzet. Zelia (nu Delta Lloyd Life) heeft zelfs helemaal geen leeftijdsbepalin-

gen opgenomen, waardoor ze in principe elke vorm van opzet of grove schuld uitsluiten, ongeacht de leeftijd. Wat dit in de praktijk betekent, leest u verder. Zoals gezegd houden de andere maatschappijen het op 16 jaar.

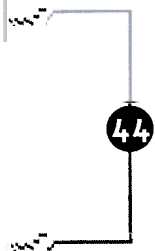
Aansprakelijkheid van ouders

Wanneer de verzekering op basis van de hierboven beschreven voorwaarden kan weigeren om de aansprakelijkheid van de dader te dekken, moet de verzekering toch de burgerlijke aansprakelijkheid van de ouders verzekeren, tenzij de ouders zich zelf hebben schuldig gemaakt aan opzet of grove schuld. De verzekering komt dan tussen op basis van het vermoeden dat ouders tekort geschoten zijn in hun opvoedings- en/of toezichtsplicht.

Hierbij stellen zich twee problemen. Enerzijds wachten sommige verzekeringsmaatschappijen op een uitspraak van de rechtbank rond de aansprakelijkheid van de ouders. Maar wanneer een conflict tussen een dader en een slachtoffer door bemiddeling wordt opgelost, komt het niet tot een vonnis en dus ook niet tot een uitbetaling door de verzekering. Anderzijds is er het zogenaamde "verhaalrecht". Dit verhaalrecht geeft verzekeringsmaatschappijen de mogelijkheid om de vergoeding die ze uitbetaald hebben voor de aansprakelijkheid van de ouders, terug te vorderen bij de jongere op het moment dat die zelf over voldoende financiële middelen beschikt.

Verhaalrecht bij de jongere

In 2006 werd een bovengrens voor dit verhaalrecht vastgelegd. De netto-uitgaven mogen tot 11.000 euro volledig teruggevorderd worden en boven dit bedrag voor de helft, met een

maximum van 31.000 euro. Sommige maatschappijen kiezen er vrijwillig voor om het maximumbedrag nog verder te verlagen. Fortis beperkt zijn verhaal tot maximum 12.000 euro, Mercator tot 11.000 euro. Ethias houdt het bij maximum 10.000 euro per schadegeval.

De verzekeringsmaatschappijen geven hierbij aan dat het al dan niet toepassen van het verhaalrecht maatwerk is. Hiermee bedoelen ze dat in elk geval afzonderlijk zal bekeken worden of er al dan niet verhaal zal uitgeoefend worden. Welke criteria daarbij spelen is minder duidelijk. Onze ervaring wekt alvast de indruk dat ook commerciële overwegingen meespelen.

Of met een clichévoorbeeld: de zoon van een zelfstandige die bij dezelfde verzekeringsmaatschappij ook een aantal bedrijfspolissen heeft lopen, zal minder geplaagd worden met een terugvordering, dan de zoon van de werkloze die moeite heeft om zijn premie te betalen en die niet voor het eerst bij de verzekering komt aankloppen.

Een casus

Recent werden we geconfronteerd met een concreet dossier bij een verzekeringsmaatschappij, waarbij de dader 13 jaar oud was. In dat dossier stelt de maatschappij: *"Juridisch gezien situeert de onderscheidingsleeftijd zich op 7 jaar, maar het standpunt van de verzekeraar is afhankelijk van de omstandigheden. Voor kinderen ouder dan 12 jaar wordt ervan uitgegaan dat zij beschikken over het nodige onderscheidingsvermogen, zodat wij een opzettelijke daad niet kunnen dekken. We verlenen dekking in het kader van de polis onderschreven door de ouders, maar voeren een verhaal uit tegen het kind voor het bedrag van onze*

uitgaven. (...) Wij zullen wachten tot de jongeman 16 jaar oud is om het verhaal uit te oefenen."

Met andere woorden: de maatschappij oefent verhaal uit vanaf 12 jaar (en niet vanaf 16 jaar) en vordert effectief op een leeftijd van 16 jaar (in plaats van 18 jaar), ervan uitgaande dat jongeren op die leeftijd over voldoende financiële middelen beschikken om deze vergoeding zelf terug te betalen.

Naar een verplichte, transparante verzekering?

Zolang de familiale verzekering georganiseerd blijft als een vrije verzekering, zullen de gezinnen die deze polis het meest nodig hebben uit de boot blijven vallen. De roep naar een verplichte verzekering is niet nieuw, en kwam onder meer aan bod in de Senaat op 15 juli 2005, maar werd daar door toenmalig Vld-minister Marc Verwilghen afgewezen om organisatorische redenen en omdat de andere Europese landen deze verplichting ook niet hebben.

Daarnaast moet er dringend duidelijkheid komen over wat er verstaan wordt onder "grove schuld" en vanaf welke leeftijd sprake kan zijn van opzet en grove schuld. We pleiten dus voor een algemene leeftijdsgrens (16 of 18 jaar) en een omschrijving van grove schuld, die geen interpretatieruimte laat voor de verzekeringsmaatschappijen.

Verder moet ook het beleid van de maatschappijen rond het al dan niet toepassen van verhaal bij de jongeren transparanter worden. Fortis, Mercator en Ethias tonen aan dat het plafond op het verhaalrecht nog heel wat naar beneden kan, waardoor 16-jari-

gen hun jonge leven na een stomiteit niet moeten aanvatten met een torenhoge schuld. Als het dan toch zo onduidelijk is wanneer het verhaalrecht effectief wordt uitgeoefend, en als daarbij blijkbaar vooral de maatschappelijk zwakkere klanten gevisseerd worden, dan is het allicht nog beter om dit verhaalrecht gewoon af te schaffen.

Het is ook onnodig dat de verzekeringsmaatschappij wacht op een vonnis van de Jeugdrechter om de aansprakelijkheid van de ouders te aanvaarden. Ze hebben perfect de mogelijkheid om uit te betalen op grond van het vermoeden van aansprakelijkheid, en zouden dat dus ook gewoon moeten doen. Maar uiteraard is het voor de maatschappijen lucratiever om de aansprakelijkheid te betwisten en bijgevolg niet uit te betalen.

Nog beter is de goedkeuring van de wetsvoorstellen van Guido De Padt, Herman De Croo en Martine Taelman om ouders objectief aansprakelijk te stellen voor de feiten die gepleegd worden door hun minderjarige kinderen. Dan kan de aansprakelijkheid van de ouders niet meer betwist worden. Deze wetsvoorstellen zijn momenteel in behandeling in Kamer en Senaat.

Een goed geïnformeerde burger...

Dit artikel wou duidelijk maken dat er nogal wat verschillen zijn tussen de gezinspolissen van de verschillende maatschappijen. Verschillen die uiterst relevant zijn voor de jongeren waarmee in de herstelgerichte en constructieve afhandeling van feiten en in de bredere jeugdhulpverlening gewerkt wordt. Het kan dus zeker geen kwaad om ouders hierover te informe-

ren, om hen te stimuleren om de Algemene Voorwaarden van hun polis eens goed door te lezen en om zo nodig te kiezen voor een andere maatschappij.

Uitsmijter...

Wie dacht dat hiermee alle problemen rond de familiale polis aan het licht zijn gebracht, heeft het mis. Onder het hoofdstuk "creatief met franchise" zouden we nog iets kunnen vertellen over het toepassen van zoveel mogelijk franchises: per beschadigde eigendom, per dader, per tijdstip... De "franchise" is het bedrag dat de verzekeringnemer sowieso zelf moet betalen wanneer hij schade veroorzaakt. Pas boven dit bedrag komt de verzekeringsmaatschappij tussen. Dit bedrag schommelt rond de 200 euro, maar wordt elk jaar geïndexeerd, en geldt enkel voor stoffelijke schade.

Een concreet voorbeeld: twee broers van 11 en 13 jaar hebben er een sport van gemaakt om in de buurt het koetswerk van auto's te beschadigen en autospiegels te vernielen. Op een dag worden ze betrapt en na onderzoek blijkt dat ze alles samen 9 auto's hebben beschadigd op drie verschillende dagen. Een verzekeringsmaatschappij kan beslissen om deze dossiers samen te voegen en op de terugbetaling van deze schade slechts één franchise toe te passen. Maar als ze van slechte wil is, kan ze evengoed 9 schadedossiers opmaken en elke keer een nieuwe franchise aanrekenen. Of iets ertussenin: één franchise per dader of één franchise per datum van de feiten.

En onder het hoofdstuk "creatief met Kafka" past zeker volgend praktijkverhaal van een collega uit Brussel.

Verzekeringen komen meestal pas tussen na inzage van het strafdossier. Die toestemming tot inzage wordt gegeven door het parket. Sommige verzekeringspartijen vragen aan het parket om het dossier op te sturen, omdat ze niet bereid zijn om zelf ter plaatse te komen. Het parket in Brussel hanteert echter de politiek om geen onafgeronde dossiers op te sturen. Afgerond is een dossier pas als de bemiddeling afgelopen is en het parket een eindbeslissing heeft genomen. Hierdoor komen we in een patstelling: de bemiddeling kan niet afgerond worden omdat de verzekering geen beslissing neemt, en de verzekering kan niet beslissen omdat ze geen dossier opgestuurd krijgen... En het dossier kan niet opgestuurd worden, omdat de bemiddeling niet werd afgerond. En wie is hiervan het slachtoffer?

Bronnen

- BERGHMANS M., *Wie betaalt de schade?*, artikel in: *Nieuwsbrief Jeugdrecht*, juli-augustus 2003
- BROTCORNE C., *Familiale verzekeringspolissen – Dekkingsproblemen*, Vraag nr. 3-3016 aan de Minister van Economie, Energie, Buitenlandse Handel en Wetenschapsbeleid, *Vragen en Antwoorden Belgische Senaat*, 15 juli 2005
- DECROO H., DE PADT G., *Wetsvoorstel tot invoering in het Burgerlijk Wetboek van een objectieve aansprakelijkheid van de ouders voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen*, *Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers*, 18 december 2007.
- DE PADT, G., *Wetsvoorstel tot invoering in het Burgerlijk Wetboek van een objectieve aansprakelijkheid van de ouders voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen*, *Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers*, 16 december 2005

- JMB, *Familiale verzekering dekt geen deugnieten*, artikel in: *Het Nieuwsblad*, 30 juni 2006
- TAEHMANS M., *Wetsvoorstel tot invoering in het Burgerlijk Wetboek van een objectieve aansprakelijkheid van de ouders voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen*, *Belgische Senaat*, 19 januari 2009
- TTH, *Open VLD gaat voor verplichte verzekering*, artikel in: *De Standaard*, 20 oktober 2008
- VAN RUMST S. en BERGHMANS M., *Familiale verzekering: Plafond op regresvordering ten aanzien van meerderjarig geworden jongeren*, artikel in: *Nieuwsbrief Jeugdrecht*, oktober 2006
- VAN RUMST S., *Joyriding en verzekering*, artikel in: *Nieuwsbrief Jeugdrecht*, januari 2008

Bronnen verzekeringspolissen

- ALLIANZ, *Algemene Voorwaarden Family Plan*, mei 2007
- AXA, *Comfort Privé-Leven Aansprakelijkheidsverzekering Algemene Voorwaarden*, november 2008
- CORONA DIRECT, *Familiale Verzekering*, 1 januari 2007
- DVV verzekeringen, *Familiale verzekering*, september 2003
- ETHIAS, *Ethias Familiale Algemene Voorwaarden*, februari 2009
- FORTIS, *Algemene Voorwaarden Familiale*, 26 mei 2008
- ING, *ING Globale Woning- en Gezinsverzekering Algemene Voorwaarden*, september 2007
- KBC, *Verzekering Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid*, zonder datum
- MERCATOR, *Gezin Plus Algemene Voorwaarden*, 1 mei 2007
- P&V VERZEKERINGEN, *Verzekering B.A. Gezin*, juni 2004
- ZELIA, *Burgerlijke Aansprakelijkheidsverzekering*, januari 2009